

Hugo Borst

Ma

2016

Uitgeverij XL

Zoetermeer

Groen knopje

Al een paar maanden gaat de telefoon 's avonds rond een uur of zeven: ma krijgt de tv niet aan.

'Zit de stekker erin?'

'Eh, ik geloof het niet.'

'Die hoeft je er niet uit te trekken, ma.'

'Jawel. Dat moet toch altijd?'

'Doe de stekker er maar in.'

'Maar als het gaat onweren?'

'Dan haal je 'm eruit. Maar het gaat vannacht niet onweren. Echt. Ik heb net de weersverwachting gehoord.'

Ze legt de telefoon neer. Gestommel. Ze zegt wat, waarschijnlijk tegen zichzelf, ik kan het niet verstaan.

'Ma?'

'...'

'Ma-ha! Joehoe!'

'Zo, hier ben ik weer.'

'Heb je de afstandsbediening?'

Ik hoor dat ze de telefoon weer neerlegt, maar ze is sneller terug dan verwacht. Dat valt mee.

'Druk eens op de groene knop, ma.'

'...'

'Ma?'

'Er gebeurt niks.'

Ik hoor een piepje. Onhoorbaar voor haar slaak ik een zucht. Ongelofelijk. Ze krijgt het weer voor elkaar.

‘Ma, je drukt op het groene knopje van de telefoon. Je moet...’

‘Ach ja.’

‘Druk maar op dat groene knopje van de afstandsbediening.’

‘Er gebeurt niks,’ zegt ma en ik hoor het begin van wanhoop. Het zou niet de eerste keer zijn dat een poging om de televisie aan te zetten haar aan het huilen maakt.

‘Eén keer drukken, ma. En dan moet je even wachten. Het duurt namelijk best lang voordat de tv reageert. Dus niet twee keer drukken, want dan gaat ie weer uit.’

Godzijdank. Ik hoor de tv aangaan.

‘Zet hem op Nederland 1, ma. Druk maar op het knopje met de één. *De Wereld Draait Door* is bezig en straks krijg je het *NOS Journaal* en daarna *Tussen Kunst en Kitsch*, dat is leuk.’

Het is volbracht.

‘Kom je nog langs?’

Ik was al bang voor die vraag. ‘Ik kom morgenmiddag, ma.’

Stilte.

‘Vanavond komt er nog iemand van de thuiszorg.’

Stilte.

‘Zet je een bakkie koffie voor jezelf? Je moet goed drinken, hoor.’

Ik ken haar. Ze is teleurgesteld, ik hoor het aan de fluisterende manier waarop ze 'ja' zegt. Dan verbreekt ze zonder gedag te zeggen de verbinding.

Ochtendritueel

We zitten op de zwartleren bank. Ma wijst naar Tijger die in een straal zon ligt.

Ik weet precies wat ze nu gaat zeggen.

‘Kwam ie weer vanmorgen.’ Ze kijkt bozig naar de kat.

Elke ochtend, ergens tussen vijf en zeven, springt Tijger op ma’s bed ter hoogte van het hoofdkussen. ‘Dan schrik ik toch zo.’

‘Dat snap ik,’ zeg ik. ‘En?’

‘Ik heb gezegd: ga je gauw weg!’ De klemtoon ligt op ‘ga’ en ‘gauw’. ‘Je denkt toch niet dat ik om vijf uur mijn bed uit ga om die kat eten te geven?’

Soms doet ze het wel. Als Tijger zich op een christelijker tijd meldt. Daarna gaat ma nog even terug naar bed.

Ze zegt verontwaardigd: ‘Elke ochtend. Dat is toch verschrikkelijk?’

‘Het is een raar beest, ma.’

Ma zwijgt.

Ik denk: gelukkig gebeurt er af en toe nog wat in dit huis.

Vlees

Ma komt uit een arbeidersgezin uit Crooswijk. Ze was een nakomertje, haar moeder was bij de geboorte zevenenveertig jaar. Aanvankelijk was alleen meneer pastoor blij met Johanna.

Mijn moeder, die zich Joke noemt, groeide op tijdens de crisis in de jaren dertig. Op vrijdag werd er vis gegeten en één keer per week kreeg ze drie dobbelsteentjes vlees. Vader kreeg het grootste stuk op zijn bord, hij moest de volgende dag weer hard werken. Hij timmerde onder andere aan de fietsroltrappen in de Maas-tunnel in Rotterdam.

Mijn moeders vader had zich tegen de katholieke kerk gekeerd, maar de rest van het gezin (moeder, zes dochters en een zoon) bezocht de mis. Mijn moeder was een deugdelijk meisje. 'Als ik moest biechten, had ik niks. Ik verzon dan maar een lichte zonde. Met tien weesgegrootjes kwam ik er vanaf.'

Op haar twaalfde kon ze naar de mulo, maar ma ging haar beste vriendin achterna die de Huishoudschool deed. Later had ze daar spijt van. In haar tienerjaren is ze intellectueel amper uitgedaagd. Jammer, want ze was een enorme lezer. In haar boekenkast staat *Het Boek voor de Jeugd*, de editie uit 1938. Laatst las ik er een beginregel van een gedicht uit voor. Mijn moeder maakte het af, zonder haperingen.

Ach, die heerlijke boekenkast vol Nederlandse literatuur in haar huiskamer. Elsschot, Reve, Hermans, Vestdijk, Haasse, Blaman, 't Hart. Ze heeft elk boek verslonden en herlezen. Maar nu is er de klad in gekomen. 'Het lukt niet meer,' verzucht ma als ik haar een glas witte wijn heb ingeschonken. 'Ik kan niet meer onthouden wat ik lees.'

Mijn oog valt op een boek van Harriët Freezer. Wie kent die huis-, tuin- en keukenfeministe nog? Mijn moeder was dol op dat soort vrouwen. Ma was geen Dolle Mina, maar op verjaardagen scheelde het soms niet veel. Dan zei oom Huib veel te vroeg op de avond en akelig dwingend tegen tante Klazien: 'Kom op, panter. We gaan!' Mijn moeder antwoordde dan venijnig: 'Zie je niet dat ze net een sigaret heeft aangestoken? Gewoon blijven zitten, Klazien.'

Op zulke avonden was ma in de huiskamer, die blauw zag van de rook, de scherpste van allemaal. Met een Pall Mall-filter tussen haar slanke vingers geklemd, verdedigde ze een brutaal kinderboek van Annie M.G. Schmidt, sprak begeistert over de laatste theatershow van Jasperina de Jong en liep te hoop tegen mijn aardige maar conservatieve ooms.

Ineens herinner ik me ma's schaterlach tijdens zo'n verjaardag. Zo'n lach hoor ik al jaren niet meer. Een zeer vrolijke noot uit een vervlogen decennium. Jazeker, ma dronk wijn of sherry of vermout, maar nooit

te veel. Ik heb haar nooit aangeschoten gezien. Ze had altijd alles in de gaten, was altijd in control. Die tijd is voorbij.

Hoewel, net zegt ze: 'Er zit een scheur in je spijkerbroek.'

Ik zeg: 'Dat hoort zo.'

Ma, zelf nog altijd onberispelijk gekleed: 'Ben je zo naar je werk gegaan?'

'Zeker.'

'Belachelijk.'

Op haar herinneringen aan armoede krijgt meneer Alzheimer geen grip.

Kruis (1)

‘Mooi,’ zegt ma.

Ze wijst naar het gouden kruis dat aan een gouden kettinkje om mijn nek hangt.

‘Zou je ’m zelf weer willen dragen?’

‘Nee hoor,’ zegt ze glimlachend.

‘Je hebt toch geen spijt dat je ’m cadeau hebt gedaan?’

‘Welnee. Hij staat je goed.’

Mijn vader gaf deze ketting met kruis aan mijn moeder toen ze op Kreta vakantie vierden, zo rond 1970. Mijn moeder droeg ’m heel vaak. Omdat ik altijd heb gezegd dat ik ’m zo mooi vond, kreeg ik ’m toen ik vijftig werd. Het kruis is voor mij van religieuze betekenis ontdaan. Het is fijn om iets te dragen wat jaren om mijn moeders hals hing.

Eng

‘Ik vind het eng,’ zegt ma in haar stoel voor de tv. Het is zondagavond. Na *Langs de Lijn* ben ik nog even naar de Robert Kochplaats in Rotterdam-Ommoord gereden voor een kop koffie. Dat vindt ze fijn, want haar avonden zijn lang en leeg.

We kijken samen naar *Miljoenenjacht*. Een deelnemer moet kiezen: als hij stopt, verdient hij anderhalve ton, maar als hij doorspeelt, kan hij vijf miljoen verdienen – of helemaal niks, dat kan natuurlijk ook.

‘Ik vind het eng,’ herhaalt mijn moeder.

Er is veel dat haar tegenwoordig angst inboezemt. Onweer.

Takken die zwiepen in de wind.

Zal Tijger niet van het balkon vallen?

Als de telefoon gaat, of de deurbel, schrikt ma.

En de stekkers in de stopcontacten, die zijn ook eng, die trekt ze eruit, het liefst allemaal.

‘Niet die van de telefoon, ma, anders kunnen we elkaar niet meer bellen.’